

NSB'ers vervangen. Moeilijkheden kwamen er ook bij de vakgroep van het uitgeverijpersoneel dat, vreemd genoeg (de uitgevers vielen namelijk onder het Letterengilde), bij de Persgilde ingedeeld was. In eerste instantie gaf zich niemand als lid op en pas nadat men de uitgevers gedwongen had, de namen van hun personeelsleden aan Goedewaagens departement te berichten, kreeg men ruim duizend aanmeldingen bij de Kultuurkamer binnen. Hoe dat zij: alleen al het Verbond van Nederlandse Journalisten gaf het Persgilde enige inhoud.

Zij evenwel die tot de overige gilden moesten toetreden, waren, anders dan de journalisten, nog niet in organisaties onder nationaal-socialistische leiding samengevat. Zouden zij bereid zijn, die leiding te aanvaarden? Aanvankelijk was Goedewaagen voornemens, de grote sprong te wagen op muziekgebied, d.w.z. het Muziekgilde als tweede gilde 'ingesteld' te verklaren, maar dat plan moest hij medio december '41 opgeven toen de componist Henk Badings opeens als gildeleider bedankte. Goedewaagens keus viel toen op het Gilde voor Theater en Dans dat zich reeds in de aanwezigheid van een leider mocht verheugen: de NSB'er Jan C. de Vos Jr, een tweede-rangs-acteur en een man zonder enig gezag in de toneelwereld.

★

De tot verzet geneigden onder de kunstenaars hadden niet stilgezeten. Een grote groep beeldhouwers, onder wie Gerrit van der Veen, had een fonds gevormd voor onderlinge steun en in hun kring werd in de herfst van '41 ook een conceptmanifest opgesteld waarmee men bij de *Reichskommissar* tegen de Kultuurkamer zou protesteren. Men zocht (dat lag voor beeldhouwers nogal voor de hand) contact met architecten die na de gelijkschakeling van de Nederlandse Bond van Architecten het onderling contact bestendigd hadden, en een van die architecten, Wieger Bruin, stelde toen voor, de protestactie breder op te zetten. Men moest daartoe, meende hij, een comité vormen waarin alle groepen kunstenaars door eigen vertrouwensmannen vertegenwoordigd zouden zijn. Dat denkbeeld vond instemming. In november kwam dit comité ten huize van Bruin voor het eerst bijeen. Voor de beeldhouwers was Gerrit van der Veen aanwezig, voor de musici de componist en dirigent Jan van Gilse die twee maanden tevoren geweigerd had langer op te treden omdat Joden niet meer tot de concertzalen toegelaten werden. De schilders waren vertegenwoordigd door Joop Sjollema, de architecten, behalve door Bruin, ook door ir. A. J. van der Steur en